

פסחים סה

משה שווערד

1. מהרש"א על בבא בתרא דף טז/ב

תנחומין של הבל נחמך כו'. ... דא"א לעולם בלא זכרים ובלא נקבות משום מצות פ"ו בנות ברכה אבל אשרי מי שבניו הרבה, שיהיו לו בנים זכרים ואוי לו מי שבניו הרבה שיהיו נקבות דסגי לו בבת אחת לקיים מצות פ"ו ודו"ק:

2. המאירי על מסכת קידושין דף פב/ב

ואוי לו למי שבניך נקבות ואף על פי שפשוטו של דבר כך הוא יש להוסיף בפירושו שבניו נקבות שהזכרים פחותים וחסירים ואשרי מי שבניו זכרים שנמצא בהם השלמות המכוון בהם

3. ספר חתם סופר על מסכת שבועות דף יח/ב

הויין ליה בנים זכרים. ... ואולי יש לומר דלאו זכרים ממש קאמר אלא ידוע דהמשפיע לעולם נקרא זכר ואם היא נקבה בתולדה אם זכתה להשפיע לאחרים אם במזון או לזכות הרבים כז' נביאות או להנשא לת"ח ויתפרנס על ידה והוא יושב באהלה של תורה ומרביץ תורה בישראל על ידה היא זכר באמת. והמקבלים מאחרים לעולם נקראים נקבות ואם הם זכרים בתולדה נקבות המה באמת וע"כ מבשרו שיהיה בניו זכרים משפיעים לאחרים וזהו ממש כמו שאמר ריב"ל בנים ראויים להוראה. ...

4. ספר ערבי נחל - פרשת חקת

וזהו כל הבן כו', כי עיקר תולדותיהן של צדיקים מעשים טובים, וארז"ל (פסחים ס"ה ע"א) אשרי למי שבניו זכרים (היינו מצות) אוי למי שבניו נקבות (היינו עבירות), וזהו כל הבן הילוד, ר"ל אם עשית מצוה היאורה תשליכוהו, ר"ל יהיה נשכח מלבך כאלו נפל למים, וכל הבת תחיון, כאמרו (תהילים נא', ה) וחטאתי נגזי תמיד, כי בעבירה הוא להיפך, כאשר אינו שוב עליה שתהיה תמיד נגזו אז כבר עלתה לקטרט, ועי"ז נשכחת מלבו כי נפרדה ממנו עד לאחר מותו תהא קשורה בו ככלב, משא"כ כשחטאתו נגזו תמיד ושב ומתחרט, אין לה יכולת לעלות למעלה, ועי"ז עצמו זוכרה תמיד:

5. תוספות שבת דף צה/א

והרודה חלות דבש - תימה לר"י אמאי לוקה בי"ט ולרבי אליעזר ורבנן נמי לא פליגי אלא משום דלא חשבי לה מלאכה והא תנו בפרק קמא דמגילה (דף ז'): אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ר' יהודה אומר אף מכשירי אוכל נפש וקאמר בגמ' מ"ט דת"ק אמר קרא הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשירין ורבי יהודה כתיב הוא וכתוב לכם כאן במכשירין שאפשר לעשותן מעי"ט וכאן במכשירין שא"א כו' מכלל דאוכל נפש שרי רבי יהודה אפילו באפשר ורבנן נמי משמע דלא פליגי אלא במכשירין ולא באוכל נפש ועוד דהך ברייתא כו' יהודה כדפרישית ועוד דבפ' חולין (לקמן דף קלז): אמרין דר' אליעזר סבר כרבי יהודה ועדיפא מדרבי יהודה ושרי אפילו אפשר לעשותן מעי"ט וליכא למימר דמיירי ברודה לצורך חול דמכ"מ תקשי למאן דאית ליה הואיל ואי מקלעי ליה אורחין בפרק אלו עוברין (פסחים ד' מו): ועוד דרב אליעזר גופיה אית ליה התם הואיל ואור"י דאיכא לאוקמי ברודה סמוך לחשיכה דלא חזי תו לאורחין אי נמי בדבש שהדביש או אסור בהנאה דלא חזי ...

6. חזושי הרשב"א על מסכת שבת דף צה/א

שגג בשבת חייב חטאת, הזיד בי"ט לוקה את הארבעים. הא דקתני ביום טוב לוקה את הארבעים לא קאי אחולב ואמחבץ ומגבן, דאוכל נפש נינהו ואוכל נפש מדאורייתא מישרא שרי, ואפילו בשאפשר לעשותו מעי"ט, דלא אמרו אפשר ולא אפשר אלא במכשירין וכדאיתא בביצה (כה, ב) ובמגלה (ז, ב), משום דכתיב (שמות יב. טז) הוא לבדו יעשה לכם. והא דאמרין בפ' ר' אליעזר דמילה (לקמן קלד, א) אסור לגבן, ה"מ מדרבנן אבל מדאורייתא שרי, וכ"ש לר' אליעזר דאית ליה (לקמן קלז, ב) אפילו במכשירין דבין אפשר בין לא אפשר שרו, וכל שכן בחולב דאוכל נפש ממש ואי אפשר מעי"ט, והא דהכא ר"א תני לה: ומיהו אפשר להעמידה לזו אפילו בחולב ומחבץ ומגבן, וחולב בחלב טמאה, ומחבץ ומגבן בשרף ערלה ובכל דבר שאסור באכילה, ומכל מקום הרודה חלת דבש בי"ט לוקה את הארבעים, ואכולה סיפא קאי, דאע"ג דאוכל נפש הוא הא מקישו הכתוב ליער לומר שהוא אסור משום תולש, ומחובר אסור אפילו בי"ט דבר תורה ואפי' באוכל נפש ...

7. תוספות פסחים דף סה/א

המכבד והמרבץ - ע"כ לאו פסיק רישיה הוא דבפסיק רישיה לא הוה שרי ר"ש לרבץ לכתחלה בשילהי המצניע (שבת צה). ותימה לר"י דא"כ אמאי מחייב רבי אליעזר כיון דיכול להיות בלא גומות ודוחק לומר דפליגי אי הוי פסיק רישיה אי לא [1] ונראה לר"י דבהא פליגי דר' אליעזר סבר סתם מכבד ומרבץ מתכוון להשוות גומות אף על פי שא"צ להשוות גומות מיחייב לרבי יהודה הואיל והשוה גומות לבסוף ורבנן סברי דאין מתכוון אלא לכבד ולרבץ בעלמא וליכא אלא שבות. תימה לר"י היכי מתוקמא מתניתין כרבי אליעזר והא בעזרה שהיה לה רצפת אבנים לא שייך בה אשוויי גומות ואפילו לכתחלה שרי כדאמר בשילהי המצניע (גם זה שם) אמיר שרא זילחא במחאה אע"ג דגזרינן בבמה מדליקין (שבת דף כט): עיליתא דשישא אטו עיליתא דעלמא מחווא היתה כולה רצופה באבנים לא גזרינן אטו דעיר דעלמא ואור"י דבעזרה בין רובד לרובד היו גומות [2] אי נמי דלרבי אליעזר דאיכא איסורא דאורייתא בכיבוד דעלמא גזרינן עזרה אטו כיבוד דעלמא דכמה שבות אשכחן במקדש בפ' בתרא דעירובין (דף קב): אבל לרבנן דאפילו בעלמא ליכא אלא איסורא דרבנן אין שבות כי האי במקדש כיון דליכא איסורא דאורייתא בשום מקום. פסק בהלכות גדולות דכיבוד מותר כדאמרינן בהמצניע (דף צה). גבי ריבוי האידנא קיימא לן כרבי שמעון דשרי לרבץ לכתחלה ואין נראה לר"י דהא מזיז עפר ממקומו אסרינן בכירה (שבת דף טז) ובביצה (ד' ח). ועוד בפרק כל הכלים (שבת דף קכד): אמרינן אמר רבי (אליעזר) אף מכבודות של תמרה מותר לטלטל ופרך אי מחמה לצל בהא לימא רבי (אליעזר) כו' משמע דפשיטא דהוי מלאכתו לאיסור לכולי עלמא ואף על גב דריבוי שרי לכתחלה לרבי שמעון בכיבוד אסור דמשוי ביה גומות יותר מריבוי:

8. תוספות שבת דף צה/א

המכבד והמרבץ - תימה דע"כ מיירי דלא הוי פסיק רישיה שישוה הגומות דאי פסיק רישיה היכי שרי לקמן ר"ש לכתחילה הא מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות וכיון דלא הוי פסיק רישיה אמאי מחייב ר' אליעזר חטאת האמר בפ' אמר להם הממונה (יומא ד' לד): גבי צירוף עששיות דדבר דאין מתכוין מותר לר' יהודה מן התורה דלא הוי מלאכת מחשבת וי"ל דבהא פליגי דר' אליעזר סבר דהוי פסיק רישיה ורבנן סברי דלא הוי והא דאמר והאידנא דסבירא לן כר' שמעון שרי לכתחלה אף על גב דאפשר דסבר ר"ש דהוי פסיק רישיה מכ מקום הש"ס סבר כרבנן דלא הוי פסיק רישיה הילכך שרי לכתחלה כיון דקיימא לן כר"ש (עיין תוספות סנהדרין פה. ד"ה ור"ש):

9. תוספות סנהדרין דף פה/א

ור' אליעזר דמחייב חטאת במכבד ומרבץ לאו משום דליהוי פסיק רישיה דהא שרי לר' שמעון לכתחלה אלא חשיב תיקון לכיבוד ולריבוי כעין בנין ואפילו בלא השוואת גומות דבדבר מועט מיחייב משום בונה

10. תוספות פסחים דף סה/א

שמא לא נתקבל בכלי - פי' בקונטרס ולא תועיל זריקה משום דנשפך מצואר בהמה וקשה לר"י דמ"מ יזרוק תועיל זריקה לאותו שנשפך אחר שנתקבל ונראה לר"י דהכי פי' שמא לא נתקבל בכלי ואסור להעלות דם פסול על גבי המזבח כדמוכח בכמה דוכתי דדוקא אם עלו בדיעבד לא ירדו וקאמר אף אני לא אמרתי אלא בנתקבל דסמיכנין אזריזות כהנים כדמסיק ודוקא מדם הראוי להתקבל פריך אבל דם התמצית כמים בעלמא חשיב כיון דאינו ראוי לכיסוי אינו אוסר להעלותו וכי פריך והלא דם התמצית מעורב בו ומבטיל ליה ברוב לא פריך מדם הראוי להתקבל ונשפך דעולין אין מבטלין זה את זה אפי' לרבנן כדאמר בהקומץ רבה (מנחות דף כב):

11. שפת אמת על זבחים דף לה/א

גמ' שבח הוא לבני אהרן כו'. ק"ק למה נקט לבני אהרן טפי הול"ל שבח הוא לבנ"י דהא כל העזרה נתמלא דם ולא הי' צריך לדחוקי בהולכת עצים טפי י"ל דכהנים כל הליכתם על אצטבאות רק כל בני העומדים בעזרה ע"פ נתלכלכו עד ארכובותיהן בדם. מיהו עיקר הענין שפקדו מטעם זה תמוה גם הרמב"ם בה' ק"פ לא הביא כלל שפוקקין העזרה בע"פ:

12. צל"ח על פסחים דף סה:

והא קחייץ. לרבנן מקשה, וכן משמע סידור הדברים בגמרא דלר' יהודה ידע דמסגי על גבי איצטבי ופקיקת העזרה היה כדי שישאר הדם למלא ממנו כוס, אבל לרבנן אם איתא דמסגי איצטבי א"כ לא הלכו עד ארכובותיהם

בדם כלל ואין כאן שבח לבני אהרן ולמה פקקו כלל, אלא ודאי דלא מסגי איצטבי רק בדם ממש, א"כ קא חייץ. ומשני לעולם דמסגי איצטבי והשבח היה בהולכת אברים לכבש:

13. שערים מצויינים בהלכה

דף סה: והא קא חייץ, לח הוא. עי' במשנה למלך (יוה"כ פ"ב ה"ב) בהא דקתני במס' יומא (לא:): עלה ונסתפג, משום דהמים הם חציצה לגבי בגדי כהונה, דאפי' רוח שנכנס בין הבגד לבשרו בעי בגמרא זבחים (יט.) אי הוי חציצה. וכתב בברכי יוסף (או"ח סי' כז) שיש מקשים עליו, דהא איתא כאן דדם לח אינו חוצץ, וכש"כ מים. והנני מוסיף על הקושיא דאיתא במס' שבת (עז.) ובמס' יומא (נח.) דדם אפי' הוא לח הוי עב לגבי מים דהוא קלוש. ותירץ דאפשר דשאני בגדי כהונה דכתיב בהו (אחרי טז-יד) "יהיו על בשרו", והא דמיבעיא בזבחים לגבי רוח שנכנס, שאני רוח דאין בו ממשות. ובמגן גבורים נלהני תרי גיסי הגאונים מהרמ"ז ומה"ר יוסף שאולן תירצו, דענין חציצה תלוי בקפידא, עי' בטור וב"י (יו"ד סי' קצח), ולכן דם על הרצפה דשבח הוא לבני אהרן שילכו בדם, לא הוי חציצה כשהדם לח, דאין דרך בנ"א להקפיד על לח, כמבואר במרדכי במס' שבועות בשם הר"מ, אבל לענין בגדי כהונה דיוה"כ, מקפיד הכהן גדול שלא יתלכלכו הבגדים מהמים, וכיון דמקפיד הוי חציצה, ובוזה כתבו לתרץ מה שהעיר במשל"מ (שם) בהא דהשמיט הרמב"ם (ביהב"ח פ"ח) גבי טבילת סתם כהן, הא דעלה ונסתפג, משום שדרך בנ"א שאין מקפידין על לח, רק על יבש כנ"ל, משא"כ הכה"ג שהקפיד שלא יתלכלכו בגדיו במים, הוי שפיר לדידיה חציצה, וה"ה לענין תפילין, כיון שאין דרך בנ"א להקפיד לא הוי חציצה עי"ש. ובתשו' חבצלת השרון (או"ח סי' מא) תירץ, עפ"ד

הגמ' יבמות (עח:): ל"ש אלא רובו אבל כולו חוצץ, וא"כ ביציאתו מהמקוה כל גופו לח וחוצץ אף בדבר שאינו מקפיד. וע"ע בתשו' טוב טעם ודעת (סי' רמה) בענין זה.

14. ספר שמות פרק כט

(א) וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אתם לכהן לי לקח פר אחד בן בקר ואילם שנים תמימם: (כא) ולקחת מן הדם אשר על המזבח ומשמן המשחה והזית על אהרן ועל בגדיו ועל בניו ועל בניו אתו וקדש הוא ובגדיו ובניו ובגדי בניו אתו:

15. ספר טעמא דקרא

ולקחת מן הדם ומשמן המשחה והזית על
אהרן ועל בגדיו ועל בגדי בניו, יל"ע הרי בגדי
כהונה מטושטשין פסולין ואין ישתמשו בהן
אח"כ וי"ל כיון דמצוה היא לא מקרי
מטושטשין, ועי"ל דאח"כ היו מכבסין אותן
ואע"ג דבגדי"כ אין מכבסין אותן שאין עניות
במקום עשירות (זבחים פ"ה ב') שאני הכא

דמצוה הי' כן ולא שייך אין עניות במקום
עשירות (וכמדומה שראיתי כן באיזה ספר ול"מ
כעת).

16. תוספות שבת דף קיז/א

(דשקיל ליה בברזי) - וא"ת דתני' בסוף תמיד נשחט (פסחים סה:): תנא חשכה כל אחד ואחד נוטל פסחו בעורו
אם כן לאו בברזי היה מופשט ומשמע דבשבת איירי דאמתי' דהתם קאי דקתני ארבעה עשר שחל בשבת ואיכא
למימר דלא קאי אשבת א"נ נוטלו בעורו שנפשט עד החזוה ועוד אומר ר"י דאיכא למימר דרבנן לדברי רבי
ישמעאל קאמרי לדידן מותר להפשיט לגמרי לדידך אודי לן מיהא דמותר להפשיט ...

17. צל"ח על פסחים דף סה:

שם אמר רב עיליש טייעות. פירש רש"י דרך סותרים ישמעאלים. ולכאורה יפלא מה בעי ר' עיליש בזה.
ונלע"ד דדבר גדול דיבר והלכתא לדינא קמ"ל בזה, דהתוס' במס' שבת דף קי"ז ע"א בד"ה דשקיל ליה בברזי,
כתבו וא"ת דתניא בסוף פרק תמיד נשחט תנא כל אחד נותן פסחו בעורו אלמא לאו בברזי היה מופשט וכו' א"נ
בעורו שנפשט עד החזוה, ועוד אור"י דרבנן לדברי ר' ישמעאל קאמרי לדידן מותר להפשיט לגמרי לדידך אודי
לן מיהא בברזי וכו'. ורב עיליש קמ"ל דרבנן מתירים לגמרי, והא ודאי שדרך ישמעאלים להפשיט כדרך
המפשיטין כל העור ולא רק עד החזוה, ולכן אמר רב עיליש טייעות שההפשטה הזאת ונטילת הפסח ליתנו
בעורו היה כדרך הסותרים ושמותר להפשיט כולו:

ובזה נלע"ד טעמיה של הרמב"ם בפ"א מהלכות קרבן פסח הלכה י"ד שכתב ומפשיט את כולו, ובלי ספק
שכוונתו שגם בשבת היה כן, חדא שהרי לא חילק כלל בין שבת לחול, ועיין בלחם משנה שם, ועוד שהרי רבינו שינה לשון
המשנה שהרי הקדימה כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת קודם שדיברה המשנה בעסק ההפשטה ואח"כ שנינו כיצד תולין ומפשיטין, והטעם באמת על סידור
הזה הוא, אם שאפשר סבר תנא דמשנתנו שהיה חילוק בעסק ההפשטה בין שבת לחול, דבחול היה מפשיט כולו כדרכו ובשבת מן החזוה ואילך היה מפשיט בברזי, ואם
מטעם דבפלוגתא לא קמיירי שנחלקו בו ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה ורבנן, יעויין שם במסכת שבת בתוס' בד"ה דשקיל בברזי. אבל רבינו הקדים דין ההפשטה
בהלכה י"ד ואח"כ בהל' ט"ז כתב כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת, א"כ גם בהפשטה לא היה חילוק ביניהם, ומנין לו לרבינו כן
ולהקל בשבת באיסור מלאכה גמורה. ולפי מה שכתבתי נחא, דרב עיליש הכריע כן:

18. הגהות יעב"ץ

דף סה ע"ב נמ' אמר רב עיליש טייעות. כי
קמ"ל טק מאכ למאס מאס חטוי
מאס לכאן מאס נכטוד עלוש ספני ככוד סמיס כמ"ל
סמך סמסיד [סמאל גו] ומקלטי טוד מואת :

19. ספר אור שמח - הלכות קרבן פסח - פרק א - הלכה ו

בגמרא תנא כל אחד נותן פסחו בעורו ומפשיל לאחוריו אמר רב עיליש טייעות הכוונה דקדשים נפסלין בהיסח
הדעת ובעי שימור ותנן בפרה פ"ז נותן את שלו לאחוריו ואת של חטאת לפניו ואם נתן את של חטאת לאחוריו
פסול היו שניהן של חטאת כו' מפני שאי אפשר, ובפירוש המשנה ואמר יתברך למשמרת למי נדה בזמן שהן
שמורין הן מי נדה ולכן ישימם נכחו עד שיהיו שמורים נוכח עיניו וכן בפרק י' מה"פ יעויין שם, ואם כן היה
צריך להשים הפסח לפניו ואמאי מפשילו לאחוריו, אכן היסח הדעת פסול טומאה כמו דאמר ר"י בפסחים
(דף ל"ד) וכיון שנותן פסחו בעורו אם כן העור לאו בר קבולי טומאה הוי כ"ז שלא נתעבד וכמו שכתב
רבינו בהלכות מעשה הקרבנות פ"ח ועיין משנה למלך הלכות כלים פ"ב בזה, ואמר רב עיליש שזה מדינא

שנותנו בעורו אבל הך דמפשילו לאחוריו הוא רק דרך הסוחרים ולייפות עשו כן ולכן רבינו שלא זכר הך דמפשילו לאחוריו השמיט גם הם דנותן פסחו בעורו ופשוט:

20. ספר דבר שמואל

חמירין בנחית שט, ופסקין יחזיקו שמתן טי (כד"ס וד"ס משמש).

דף ס"ה ע"ב

✓ **תנא כל אחד ואחד נותן פסחו ומפשיל לאחוריו.**
 וכתב באר"ש פ"א מהי ק"פ ה"ו דנותן פסחו בעורו הוא מלך דרין דכיון דקדושים בני שימור ונפסלין בסיסא הדעת והן בפריה פ"ו מ"ה נותן את שלו לאחוריו ואת של העלמא לפניו ואת נתן את של העלמא לאחוריו פסול, וא"כ אמאי מפשילו לאחוריו וברי נפסל בסיסא הדעת, לכך קאמר דנותן בעורו ועור אינו מקבל עומאה כ"ו

וראיתי לח"א שי שכתב דאפי' לר"ל דסבר היסח הדעת פסול
בגוף ג"כ א"ש דבמסכת פרה מוצא שם שאם יש לו שני
חביות של מי העלמא נותן אחד לפניו ואחד לאחוריו וכשר מפני שאי
אפשר, ואשר ע"כ אמר רב עיניש טייעות דכיון שדרך סוחרים
ישמעלים הוא זה להפשיל לאחוריו כרי זה כמילא שתי חביות של מי
העלמא שנותן אחת מאחוריו וא"כ הי"ב בפסח דמסוס כובד כמשה ✓
דרך להפשילו לאחוריו כרי זה שמוך גם מאחוריו ולא נפסל בסיסא
הדעת.

21. הגדה דרב שלמה קלוגר - מעשה ידי יוצר

צפון. הנה האחרונים בס"י חע"ז הביאו בשם מהרש"ל בתשובה סימן פ"ו ויז"א האפיקומן כמו שהוא כרוך במפה וישלשל לאחוריו וילך צבית ד"ל ויאמר כך היו חביותיו הולכים משארותם צדודית בשמלותם וכו' עכ"ל. והנה להבין טעם דבר זה וכי מחויבין לאחורנו לעשות רמז על כל תנועה שהיו עושין אז ואטו לא די לנו לזכרון יל"מ כל מה שתקנו חז"ל בליה ז' ולמה לנו להוסיף עוד מה שזדמן שהם עשו כן לפי אורך שעה וגם ליתן רמז היכא רמיזא זה בתורה. נראה לומר בשום לב למ"ש בפרשת שמות והיה כי תלכו לא תלכו ריקס ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה וגו' ושמחת על צניכס ועל בנותיכס ונללת את מזריים. ויש לריוק דמה שכתוב והיה כי תלכו לא תלכו ריקס מיוחד כיון דעתיד לומר ושאלה אשה משכנתה וגומר עד ונללת את מזריים, א"כ ממילא מדע שלא יהיה הליכתן ריקס ולמה הוסיף לומר והיה כי תלכו לא תלכו ריקס. אך נראה דכוונה מיוחדת יש בזה. ונקדים מ"ש בפרשת בא וישא העם את בנקו טרם יחמץ משארותם צדודית בשמלותם על שכמם וכני ישראל עשו כדבר משה וישאלו ממזריים כלי כסף וכו'. והנה להבין סמיכת הענין זה לזה. והוא בהקדס

מ"ש חז"ל צדוק פ"ה דפסחים תנא כל אחד ואחד נותן פסחו בעורו ומפשילו לאחוריו. אמר רב עיניש טייעות. ופרש"י שם חז"ל דרך סוחרים ישמעאלים הוא זה עכ"ל. והנה מעולם היו דבר תמוה לי דמה קמ"ל רב עיניש בדבר זה ולענין מה קבנו חז"ל דבר זה בש"ס. וגם גוף הצרייתא היא למוחר דמה כ"מ לנו בליזה אופן כוי נשיאתא את הפסח לביתם, אך להבין דברי חכמים ומיוחדתם נראה לומר דהנה בטעם ענין שצבור מזריים הרבה טעמים נאמרו בזה מהיכן נמשך שצבור מזריים ודעת כמה מפרשים הוא דבעון מכירת יוסף היו כן. ומראה דכן יהיה כותמם ז"ל כאן דהנה בכל עיני פסח נעשה רמז על הגאולה ועל השצבור. דמרוך מורה על השצבור ופסח ומזה על הגאולה אך לא נעשה רמז מליזה ענין נמשך השצבור ומליזה טעם ה"י לכך עשו רמז בזה דהוי כעין מכירת יוסף. דהנה שם כתיב וישא עיניהם וקנה ישמעאלים באלים וכו' ואח"כ כתיב ויעבדו אששים מזריים סוחרים וימשכו וכו' וימכרו את יוסף לישמעאלים וכו' ולכך עשו רמז בזה צמא ששאו הפסח לדרך ישמעאלים סוחרים להזכיר ענין מכירת יוסף שהיה שם ישמעאלים וסוחרים וזכרו דבעון זה הוי השצבור ולכך לרב עיניש

הוי קשה קושייתנו דלמה מספר הצרייתא סדר נשיאתם הפסח לכך נתן טעם מכא שהוא טייעות דדרך סוחרים ישמעאלים הוא זה לכך לזכור עון מכירת יוסף עשו כן להזכיר מליזה ענין ללמח השצבור.

22. תפארת ישראל - יכין מסכת פסחים פרק ו משנה א [א]

וזריקת דמו. נ"ל דקמ"ל דזריקה דחי שבת, אף דאמרינן [שבת דע"ה ב']. דמתכוון דלתווס בשר בית השחיטה בדם, חייב בשחיטה [1] משום ציבוע, א"כ ה"נ סד"א מדמתכוון בזריקה דלתווס מזבח בדם לתסר, קמ"ל דדחי שבת:

23. תוספות מסכת פסחים דף סה עמוד ב

אלו דברים – [2] זריקת דמו תנא אגב שחיטתו וקשה לר"י אמאי לא תני נמי הפשט עורו דדחי שבת כדתנן בפירקא דלעיל (ד' סד.) י"ד שחל להיות בשבת מניה ידו כו' ותולה ומפשיט ותירץ ר"י משום דהוי בכלל הקטר חלביו שאינו יכול להפשיט אלא עד החזה לרבי יוחנן בן ברוקה בפ' כל כתבי (שבת ד' קטז): ואפילו רבנן דפליגי עליה לא שרו להפשיט כדרכו אלא עד החזה והשאר מפשיט וחותר בחתיכות קטנות כדאמרינן התם לא צריכא דשקיל לה בברזי.

24. שערם מצויינים בהלכה

משנה אלו דברים בפסח דוחין בשבת שחיטתו וזריקת דמו. כתבו התוס', דזריקת דמו תני אגב שחיטתו. פי' דבזריקה אין חשש איסור. אבל מהריעב"ץ בס' לחם שמים כתב, דזריקה יש בו הרבה שבותין. דהא מכשיר הקרבן, דאין כפרה בדם, וגם קובעת הבעלים בפסח, דלשיטת ר"ש מושכין ממנו עד זריקת דמו, ולא גרע מהזאה דשבות הוא, איידי דמתקן גברא, וכש"כ הכא דאיכא תרתי, דמתקן גברא ומכשיר הקרבן באכילה, ועוד דסוגיא הוא במס' ביצה (כ:): דזריקה שאינה ראויה בשבת יש בה שבות, והוא תמה על התוס' שכתבו דתני רק משום אגב, עד שלדעתו דברים אלו אינם מדברי התוס', ומסתמא היה כתוב בהגליון מאיזה תלמיד והכניסוהו בדפוס. וכ"כ בקול הרמ"ז דזריקה מיחזי כמתקן, שהרם הוא המתיר הקרבן.

25. רש"י מסכת פסחים דף סה עמוד ב

במשנה וחתיכת יבלתו הצל"ח נסתפק בנולדה היבלת בשבת עה"פ אם מותר לחתכה שהרי לא היה אפשר לעשותה מע"ש ע"ש ונעלם מכ"ת ירוש' בפרקין בסוף הל' ג' וז"ל הגע עצמך שנולדה לו יבולת כו'. ומשני מין יבולת ראויה ליחתך מאתמול (וצ"ע ביבמות ו' ב) בתד"ה טעמא בסופו שכתב דבכ"ד משוינן מכשירי מצוה שא"א לעשותן מע"ש כמצוה עצמה כו' ע"ש) עוד שם בירו' הגע עצמך שחל יום הז' שלו בשבת כו'. ומשני מין הזייה ראויה מאתמול ומזה אני תמה גם על רש"י שנדחק בסוה"מ וכו' והזאה כו':

26. רש"י מסכת פסחים דף סה עמוד ב

שחיטתו וזריקת דמו - אי אפשר אלא ביום דכתיב (ויקרא ז) ביום צוותו להקריב את קרבניהם - ביום ולא בלילה.

27. רש"י מסכת פסחים דף סה עמוד ב

רש"י ד"ה שחיטתו דכתיב ביום צוותו כו'. לכאורה הלא בגופי' כתיב בין הערבים ואולי משום דכתיב ביה נמי שם תזבח כו'. בערב כבוא השמש:

28. ספר דבר שמואל

רש"י ד"ה שחיטתו וכר א"א אלא ביום דכתיב ביום צוותו.
הקשה הרש"י חיפ"ל דכתיב בין הערבים, ובספר מנחה אבנים
תורן עפמכ"כ הרמב"ן בפ"י החומש פרשת צא (יב. ו.) דבין הערבים
נאמר על תחילת העפיה שביא כשחיטה, נמלא דבזריקה לא נאמר
בין הערבים חכ נפק"ל מציוס לווהו זריקה כיו שבות דמתקן הקרבן
וקובעו שיהא נחתר באכילה אח"ה, חכ דלא כחוד"כ אלו, *וכנה
הקטרת אימורין דדחה שבת אף דאפשר כלילה? הוא גזי"כ דנפק"ל
מעולת שבת בשבתו וכמו"ש רש"י (ס"ח:) ד"ה כשירין, ואין ללמוד
מזה לשחיטה דשאני הקטרה שכבר דחתה שחיטה את השבת ודלקמן
(ס"ט.) ובי"ש כחוד"כ א"ס, ובמנחות (ט"ז:) ובתוס' שכ
ד"ה אמאי.

29. צל"ח מסכת פסחים דף סה עמוד ב

רש"י ד"ה הזאה תוכיה וכו', [1] והזאה שבות היא וכו' דמחזי כמתקן גברא. הקשה בספר קול הרמ"ז הא
לקמן דף ס"ט ע"א מפרש רבה הטעם [2] שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר. ונראה עפמ"ש הר"ן במסכת (מגילה)
[ראש השנה ח' ע"א מדפי הרי"ף ד"ה מ"ט] טעם למה מילה דוחה שבת ולא גזרו לשמא יעבירונו ברה"ר, משום
דבמילה אינו טרוד רק אבי הבן ואם ירצה להעביר ד' אמות ברה"ר יזכירוהו אחרים, משא"כ שופר ומגילה
ולולב שהכל טרודים. והקשה הר"ן הרי בהזאה גם כן אינו טרוד רק זה הטמא לבדו, וניחא ליה להר"ן
שאף שאין שאר העם טרודים בהזאה מ"מ טרודים הם בעשיית הפסח. ויש לדקדק על דברי הר"ן הללו
א"כ חל מילה בערב פסח שחל בשבת לא תדחה המילה שבת באותו יום שמא יעבור האיזמל ד' אמות ברה"ר
ואין מי שיזכירונו שהכל טרודים בעשיית הפסח. וצריך לומר כיון שבכל שבתות השנה מילה דוחה שבת לא שייך
לאסור בערב פסח שחל בשבת דמחזי בזה גזירת חכמים כחוכא להחמיר בשבת הזה יותר מכל שבתות השנה...

1. רמב"ם יד החזקה - הלכות חמץ ומצה פרק ח

(ב) מתחיל ומברך בורא פרי האדמה ולוקח ירק ומטבל אותו בחרוסת ואוכל כזית הוא וכל המסובין עמו כל אחד ואחד אין אוכל פחות מכזית

2. רבינו מנוח [שם]

ב כ"ה מתחיל ומברך בורא פרי האדמה. ולוקח ירק כר ולאו נוהגין ככרפס זכר לכמות הפסים שעשה יעקב אזינו ליוסף אשר בסנתה נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים. והשומר טוב וזכר לדבר ליו

3. ספר בראשית פרק לו

(ג) וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו ועשה לו כתנת פסים:

4. רש"י על בראשית פרק לו פסוק ג

פסים - (שבת י) לשון כלי מלת כמו כרפס ותכלת ... ומ"א על שם צרותיו שנמכר לפוטיפר ולסוחרים ולישמעאלים ולמדינים:

דגירה מעשה ידי יוצר לפסח

צפון. הגם האמרוניס כפי' מע"ז הציאו בשם מהרש"ל בתשובה סימן ס"ו ויזיל האפיקומן כמו שהוא כריך בממס וישלשל לאחוריו וילך צבית ד"ח ויאמר כך היו אבותינו הולכים משארצת צרות בשמלותם וכו' עכ"ל. והנה להבין טעם דבר זה ודי מחויבין אהמו לעשות רמז על כל המעשה שהיו עושין אז ולאו לא די לנו לזכרון יצ"מ כל מה שתקנו חז"ל בגילה זו וגמה לנו להוסיף עוד מה שמוזמן שהם עשו כן לפי ערך ששה זבם ליתן רמז הכה רמזת זה בתורה. כראה לומר בשום לב למ"ש בפרשת שמות והיה כי תלכון לא תלכו ריקס ואלאנה אשה משכנתה ומגרת ביתה וגוי ושמעם על בניכם ועל בנותיכם ונלאתם לא מלרים. ויש לדייק דמה שכתבו והיה כי תלכון לא תלכו ריקס מיוחד כיון דעמיד לומר ואלאנה אשה משכנתה וגומר עד ונלאתם את מזריים, א"כ ממילא דע שאל היס הליכתן ריקס וגמה הולך לומר והיה כי תלכון לא תלכו ריקס. אך כראה דכוונה מיוחדת יש בזה. ומקדים מ"ש בפרשת בא וישא העם את בקו טרם יחמון משארותם לרורות בשמלותם על שכמתם ודי ישראל עשו כדבר משה וישאלו ממלרים כלי כסף וכו'. והנה להבין סמיכות הענין זה לזה. והוא בהקדים מ"ש חז"ל בסוף פ"ה דפסחים תנא כל אחד ואחד ונתן סתמו בעירו ומששילו לאחוריו. אמר רב עיניש טייטש. ופרש"י שם חז"ל דרך סומרי ישמעאלים הוא זה עב"ל. והנה מעולם היו דבר תמוה לי דמה קמ"ל רב עיניש בעיר זה ולענין מה קבעו חז"ל דבר זה בש"ס. וגם גוף הברייתא היא למועד דמה יצ"מ לנו בלזוה לאופן היו גשיאחם א"ה הפסח לביתם/אך להבין דברי חכמים ומיוחדת כראה לומר דהנה בט"ס ענין שעבוד מלרים הרבה טעמים לאמרו בזה מתיבין נמשך שעבוד מלרים ויעת כמה מפרשים הוא דבשון מכירת יוסף ח"ן. ומראה דבן יהיה כותבם ז"ל כל דהנה בכל עניני פסח נעשה רמז על הגאולה ועל השעבוד. דמור מורה על השעבוד ופסח ומזה על הגאולה אך לא נעשה רמז מלזוה ענין נמשך השעבוד ומלזוה טעם ח"ן לך עשו רמז בזה דהיו כענין מכירת יוסף. והנה שם כתיב וישא עיניש והנה ישמעאלים באים וכו' ואח"כ כתיב ויעברו אשמים מדינים סוחרים ומשבו וכו' וימכרו את יוסף לישמעאלים. וכו' ולכך עשו רמז בזה במה ששאלו הפסח בדרך ישמעאלים סוחרים להחיר ענין מכירת יוסף שהיה שם ישמעאלים וסוחרים וזכרו דבשון זה היו השעבוד ולכך לרב עיניש